

Stjernerne og vandbærerne

Leif Petersen

»Jeg formår ikke at være lykkelig det er svært for mig jeg kan ikke finde ud af hvordan man bliver det men jeg prøver alt hvad jeg kan jeg prøver mange midler intet hjælper –«

Her i denne problemfrie skandinaviske industristat har vi problemer med eksistensen. Vi er blevet religionsløse hedninge, bosat på tomten af en kristendom, der forlængst er aflivet af en flad lykketetro, som de såkaldte politikere holder sig ved magten ved at understøtte, jvfr. Erhard Jacobsen og hans savlende omhu for familielivet

bag ligusterhækkene. Vi ejer ikke længere ritualer, der er stærkere end at bile til bageren søndag formiddag efter frisk franskbrød og ta' Politiken med på vejen. Vort teater er konversation, ugepressens folkelighed bygger på misundelse og flade vittigheder, dagspressen er et skuffedarium, hvor læserne af hensyn til oplaget altid skal kunne finde det samme i de samme skuffer, nemlig sociale opstød, skænderier om elmaster, knivdrab og nøgne piger. Kirkebladene fremturer tåbeligt med deres påstande om, at »vi som kristne er ejendomsløse«, filmen er blevet de dannedes inventar og naturen selv er snart menneskets offer, istedet for dets behersker.

Dette afdramatiserede liv, der er vort, er vi da heller ikke tilfredse med. Fra visse sider gøres der meget for at tilbyde noget, der kan erstatte udlevede religiøse eller eksistentielle forestillinger. Det af surrogaterne, vi ser ud til at nære størst håb til, er sporten. »Sporten har en elementær spænding, som gentages i en rituel ramme«, mener Jørgen Leth, der nu omsider har fået realiseret den film om cykel-esset Ole Ritter, som han havde liggende som manus allerede da optagelserne til kortfilmen »Det perfekte menneske« stod på. Men sporten er som religionen heller ikke helt, hvad den var engang. Det intense, livsfarlige drama mellem spydkasteren og bjørnen i stenalderen, eller det kultiske kapløb med faklen til det færdigbyggede offerbål i antikken, er forvandlet til perfektionisme, ritualer er degenereret til skema, de optrædende yder nærmest overjordiske præstationer, men medbringer hele vejen den personlige status og levevejen i deres baghoveder. Er det denne tilbagegang, skaberen af »Det perfekte menneske« vil påvise og angribe? Er det jagten på erstatnings-lykke, som forfatteren til digtsamlingen »Sportsdigte« (citeret ovenfor), vil udlevere for øjnene af biografitilskuerne? Sporten som en tynd kop te? »Stjernerne og vandbærerne«?

Jørgen Leth synes desværre ikke at have udviklet sig på dette punkt. Nøgleordet for ham under »Det perfekte menneske«s tilblivelse var undersøgelse. Forud for »Stjernerne og vandbærerne«, en film om »Giro d'Italia«, har han forberedt sig grundigt og disponeret stoffet, så vi virkelig får et godt indblik i et stort cykelløbs anatomi, men ligesom han filmisk arbejder følgagtigt, så forekommer der heller ikke i hans stillingtagen til fænomenerne undervejs egentlig kritik. I speaker-kommentaren, som han vist selv har indtalt, og som tramper afsted, til tider i filmens rytme, til tider imod den, hører vi ganske vist om, hvad det betyder for en by undervejs på ruten at blive etape-vært, og at Ole Ritter får 2000 kr. for at stille op til start og tjener mellem 200.000–300.000 kr. om året. Men hvor Ritter selv siger »Det er jo sådan, at der er flest penge i italiensk cykelsport, derfor er det også automatisk der, de bedste ryttere findes –«, har Leth forholdt sig temmelig tro til sine faste intentioner: »Jeg er tit stået op klokken tre om morgenen og har set sådan et hold starte i en eller anden skolegård i det tidlige morgenlys. Det er simpelthen et pragtfuldt syn at se dem i deres blanke, farvestrålende tøj stå og pumpe deres glitrende cykler«.

Der er mange pragtfulde billeder i »Stjernerne og vandbærerne«. Kan det gøre indtryk på een at se fem lokale kentaurer balancere afsted på Lyngbyvej på deres spindelvævstynde hjul, lystigt snakkende indbyrdes, mens de smidige kæder og gearhjul smasker deres særlige underlægningsmusik, så må man lade sig imponere af en falanks på måske hundrede farvestålende ryttere, taget med Laurence Oliviersk Shakespearevirkning gennem

Leth's tele-linse. Indimellem hyggestunder omkring madbordet, hvor deltagerne kun æder det bedste af det bedste, eller afspændte intermezzi, hvor tyndet (mekanikerne) frisker »våbnene« op, inden de vilde ridt op og ned ad bjergene. I dette folkelige skuespil mangler kun kærligheden, men intet ædelt hunkøn nedlægges, udover hvad der måtte blive kørt over af høns på vejen. Og sådan må det jo være. Når det er »kraften som et klassisk tegn«, og »euforiske øjeblikke«, der skal demonstreres hver dag i en uges tid, mandfolkepræstationer over smertegrænsen på bjergveje med stigninger op til 22 %, så bliver de mere kønslige behov vel stillet med en skruenøgle af mekanikeren på hotellet om aftenen.

Men det er et fint show. Og der bliver med garanti solgt nogle ekstra meter pølser, madrasser, kuglepenn og øl af de firmaer, der har rytterne på budgettet, så der forhåbentlig er en smule overskud, selv efter at stjernen Eddy Merckx har fået sin million kroner i årsgage. Det siges ikke i »Stjernerne og vandbærerne«, men Leth finder det »helt rimeligt, at de dygtige folk, som glæder os med deres præstationer, bliver betalt for det«.

Hvor filmens kommentar med sine frivillige eller ufrivillige understregninger af gentagelserne i foretagendet (»Det er ikke en almindelig dag – Det er ikke en almindelig dag«) ikke kan siges altid at bidrage til underholdningen, så må underlægningsmusikken ubetinget roses. Mellem de bud, som hjælperytteren Gunnar Møller Petersen er kommet cyklende med til stjernen Leth, har denne forstået at vælge det rigtige. Udbrudsetaperne får en betydelig støtte af det, komponisten har ydet. Det må også fremhæves, at set i forhold til de formelle eksperimenter i »Kinesisk bordtennis« og filmen om tennis-esset Torben Ulrich, er »Stjernerne og vandbærerne« en meget sober film, men hvor Leth tidligere stod som nøgtern undersøger, må han nu siges at have taget parti, efter min mening desvære det forkerte: »Jeg mener, man må gå ind for sporten med hud og hår og heltedyrløse, hierarki, konkurrence og klassedeling, men jeg forstår da samtidigt godt, at marxisterne kan have svært ved at sluge det. De prøver at snylte sig ind på sportens område med deres fikse idé om storkapitalens sammenrotning på alle livets slagmarker. De bruger sporten som analyseopgave, idet de jo foretrækker at spekulere og systematisere fremfor at opleve.«

Skulle det virkelig være omgangen med stjernesporten, der i den grad har betaget Jørgen Leth lyst og evne til analyse, bekræfter det vel blot »marxisterne« i deres påstande om sportens farlighed for tænkeevnen. Kan det være en trøst, at Leths egen og sikkert rigtige fremhævelse af sportsfolks intelligens, begrænser skaden til forhenværende litteratur-studerende, der bruger sporten som en virkelighedsmodel, der forhindrer dem i at se virkeligheden, at til forskel fra forrige eller næstforrige generations tid, hvor sportsudøvelsen bredt betød en frigørelse af underklassen, tillader vi idag forbrugerismen at begå nogle få udvalgte heltes succes og fiasko i en syntetisk mytefabrikation, der bare er lånt hos Metro-Goldwyn-Mayer og Rudolph Valentino. Ritual på dåse. Glitrende omdrejninger, ingen revolutioner.

Leif Petersen

■ STJERNERNE OG VANDBÆRERNE (Filmen om Ole Ritter)

Danmark 1974. Dist: Minerva Film. P-selskab: Minerva Film/Statens Filmcentral. Instr/Manus: Jørgen Leth. Foto: Dan Holmberg. Farve: Eastmancolor. Klip: Christian Hartkopp. Musik: Gunnar Møller Pedersen. Tone: Ebbe Traberg, Ole Henning Hansen. Medv: Ole Ritter, Gimondi, Eddy Merckx, Fuente, Gösta Pettersson, Motta, m. fl. Længde: 91 min., 1072 m. (16 mm). Censur: Rød. Prem: Hjerter Dame 1.3.74. Vist i TV 28.5.74 i ca. 55 min. version.

Jørgen

Ib Lindberg

Jørgen Leth kan næppe længere antages at være nogen ukendt størrelse indenfor dansk film. I den sidste halve snes år har han lavet cirka lige så mange kortfilm, hvor han ligesom har villet gennemprøve mediets muligheder. Ligeså typiske filmene hver for sig synes at være for deres skaber, ligeså svært er det at finde en fællesnævner for dem. I et programskrift fra ABCinema-tiden (vistnok 1968) skriver Leth:

»Hvad vi har brug for er mere primitive film. Film som er voksne nok til at kunne vende tilbage til at være film i stedet for alt mulig andet fra underholdning til budskab. Film som er voksne nok til at turde være diletantiske. Film som er kommet ud over uskylden og tør beskæftige sig erfarent og ømt med elementære ting som billede og lyd. Det er, hvad vi trænger noget så afgørende til. Filmen må genopdage sin egen magi. Og holde op med at være perfekt og smagfuld og moderne og vedkommende og hvad ved jeg. Vi trænger til rå film, pågående, sansespirrende billeder og lyd i det uldne biografmørke. Vi trænger til at komme i barndommens biograf igen og se voksne mirakler på det hvide lærred.«

Dette statement har Leth prøvet at efterleve i sine film og ofte til grænseløs irritation for det sofistikerede biografpublikum, der er vokset langt ud over miraklernes alder. Det skal da heller ikke nægtes, at Leths film fra hele denne tiårs opdagelsesrejse gennem filmmediets muligheder bedst indtages i små portioner. Hvis man sluger alt for mange af filmene oven i hinanden forandres denne bevidste diletantisme let til en massiv kedsomhed, måske fordi mirakler meget hurtigt bliver devaluerede, hvis man oplever for mange af dem.